משנה · אחרונים · יש סדר למשנה · סדר זרעים

יש סדר למשנה על משנה מעשר שני

רבי ישעיה פיק ברלין

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

יש סדר למשנה על משנה מעשר שני

רבי ישעיה פיק ברלין

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/יש-סדר-למשנה-על-משנה-מעשר-שני/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק ד 4
משנה ח 4
משנה יא 5
פרק ה 5
משנה א 5
משנה ב 5
משנה יד 6
משנה טו 6

פרק ד

משנה ח

תי"ט ד"ה **וב"ה אומרים וכו'** ע"ש בפי' הר"ש שהעתיק עם הגהות מפירוש שהזכרתי. אבל הרוצה לעמוד על עיקרן של דברים. עיין בר"ש שנדפס בפ"פ דמיין ימצא רוב ההגהות כלולים שם ויראה עוד איזה שנויים ותקונים שלא נזכרו בתי"ט. עוד צריך אני להודיע במה שהתרעם התי"ט על הכ"מ שלא גלה קושי' הרא"ש וגם כל ענין שהזכיר התי"ט בסוף דבריו והסכים עם פי' הר"ש נגד הכ"מ כל זה גרם לו שלא הי' לפניו ובימיו עדיין לא יצא לאור פי' הרא"ש אבל שבח להשם כי זכינו להנות מאורו אחרי שמצא הרב המדפיס ש"ס בפ"פ דמיין כל פי' הרא"ש על זרעים באוצר של הגאון אב"ד דק"ק פראג כמבואר בהקדמה לסדר זרעים ויותר מבואר בהקדמת המדפיס למס' שבת ומשם בארה שהוא מדפיס דברי הרא"ש בתוך פי' הר"ש כל מקום שמצא בדברי הרא"ש שמהו לדברי הרא"ש בין שני חצאי מרובעים בכתב הנשתוון ר"ל בכתב קטן. ובכן דע נא את אשר לפנינו אחר שהשלים בפי' הר"ש נדפס כזה [כך פי' רבינו שמשון ולבי מגמגם כיון דתיקון ע"ה קצת מפירותיו ולכך אנו מאמינים לו שקצת פירותיו מתוקנים א"כ אותו הכרי שעירב בו אלו הפירות המתוקנים יהיו כולו בחזקת מתוקן דמה הרויח בתיקון אלו הפירות המעוטים וחוזר ומערבם עם הטבל. אם לא שנאמר שדעתו הי' לתקן ממקום אחר עליו אם הי' אוכלו. עוד קשה לי מה שייך להזכיר ודאי ודמאי בפירות של ע"ה כי מה שע"ה לוקח מעם הארץ חבירו אינו מתוקן. וכיון שראוהו מחלל מעשר שני ע"כ משלו הפרישו א"כ ודאי הוא. והרמב"ם ז"ל פירש המניח איסור של מעשר שני וכו' עד ועשירתו הוא פחות משוה פרוטה. וקשה לי על פי' זה דהיאך מזלזלין בו להוציא לכתחילה לחולין פחות משוה פרוטה. הא אמרינן באמר חזקיה מעשר שני שאין בו שוה פרוטה אומר הוא וחומשו מחוללין על מעות הראשונות לפי שאי אפשר לאדם לצמצם מעותיו. ועוד דמ"ש אין מוסיפין חומש בפדיונו אלא בפדיון הראשון וכשמתחלל איסור זה אין צריך להוסיף חומש. ועוד בירושלמי מביא על המשנה זו דר' אלעזר הוא דאמר נאמן על הראשון נאמן על השני ומוכח דלא כפי' זה המאיר לעולם יאיר עינינו במאור תורתו הנה העתקתי כל דברי הרא"ש כדי שיהיה מצוי לכל אדם אשר אין לו כי אם ש"ס בדפוס הישנים ואתה תחזה במ"ש הכ"מ בפ"ח מהלכות מ"ש דין י"ד אחר שהביא פי' הרמב"ם כתב הכ"מ בזה"ל ורא"ש הקשה על פי' זה דאיך נתיר לזלזל וכו' דהא אמר חזקיה מעשר שני שאין בו שוה פרוטה וכו' ועוד דהא קיי"ל דאין מוסיפין חומש וכו' ועוד שאמרו בירושלמי וכו' וע"ז כתב הכ"מ תירוץ מספיק לכל הג' קושיות

ע"ש אמור מעתה דשפיר מסיים הכ"מ דהר"ר עובדי' לא כתב אלא לפי' הרמב"ם אעפ"י שבמקומות אחרים דרכו למשוך אחר פי' הר"ש וטעמו ונימוקו דפי' הר"ש נשאר בקושי' שניה שהחליט הרא"ש עליו כמו שהעתקתי למעלה מהש"ס שלפני אבל לפי' הרמב"ם אע"פ שגם עליו הקשה הרא"ש ג' קושיות. מ"מ הרי כתב הכ"מ תירוץ מספיק עליהם ולכן שפיר דרך הר"ב אחרי עקבותיו של הרמב"ם בפי' למשנה זו וזה ברור. ודע דמה שסיים התי"ט ועוד שכ"מ מביא ראיה וכו' מלת ועוד קצת אין לו מובן ואולי צ"ל וע"ד שהכ"מ מביא ראיה וכו' [ר"ת ועד היינו ועל דברן]:

משנה יא

המוצא כלי וכו' ד' דמאי. פי' הר"ב לקוח מעם הארץ וכ"כ הרמב"ם בפ"ו מהל' מ"ש דין ו' ד' דמאי. אכן ביבמות קט"ו איתא דמוע ופירש"י חולין ותרומה שנתערבו ואין נאכל אלא לכהן [וכן פי' הר"ש] וצע"ק נפל פיתא בבירא דאם כתב עליו ד' אינו יודע מה היא. אם דמאי ונאכל כשיפריש ממנו כדינו וגם לאכסנאי או אם היא דמוע לכהן דוקא נאכל:

פרק ה

משנה א

תי"ט ד"ה **הנלקט וכו' וכתב בפירוש שהזכרתי וכו'**. חידוש שלא כתב כן בשם תוס' דב"ק ס"ט שכתבו סוף ד"ה כל הנלקט וכו' ככל זה והוסיפו עוד אי נמי לפי שלא הי' מועיל חלול למה שיגדל אחרי כן. ע"כ:

משנה ב

תי"ט ד"ה **ותנאי הי'** בדבר וכו' שיבנה בהמ"ק ב"ב ולא יהיה אותו ב"ד וכו' כי אולי לא יהיו גדולים מזה הב"ד וכו' וכ"ש קודם לתחיית המתים וכו' ע"ש צע"ק מסוגיא דיומא ה' כיצד מלבישין לעתיד לבא ומסיק הש"ס לע"ל נמי לכשיבא אהרן ובניו ומשה עמהם ע"ש. הרי להדיא דכשיבנה בהמ"ק יהיה ב"ד גדול ומי לנו גדול ממשה ודע גם התי"ט ביומא פ"ה סוף ד"ה מקרן מזרחית וכו' כתב והדבר ידוע וכו' כשיבנה בהמ"ק במהרה כבר בא אלי' והתיר כל הספיקות ע"ש. וע"ע סוף משנה בשלהי סוטה ותחיית המתים בא ע"י אלי' וכ"כ התי"ט. ובירושלמי תחיית המתים מביא לידי אלי' ע"ש. ומפני שהדברים אלו עומדין ברומו של עולם וכבר נחלקו אבות העולם הרמב"ם והרמב"ן וגם התורת חיים כתב לראי' ממה דאמרי' אפס בלתך גואלנו לימות המשיח ואין דומה לך מושיענו לתחיית המתים והדברים ארוכים מארץ מדה. לכן קצרתי ולמעמיקים סודה:

משנה יד

מכאן אמרו ישראל וממזרים מתודים אבל לא גרים ועבדים משוחררים [ומזה יש לעיין קצת במ"ש האחרונים בדעת הטור י"ד ריש סי' א' בהשגת הב"י בעבדים משוחררים. והט"ז כתב דמשנה דתנא נשים ועבדים שוחטין דמיירי במשוחררים ואפילו משוחרר אינו כישראל גמור ע"ש ואין להאריך] שאין להם חלק בארץ. ר' מאיר אומר אף לא כהנים ולוים שלא נטלו חלק בארץ. ר' יוסי אומר יש להם ערי מגרש וכו' ע"ש. הנה במה שלא הערה הר"ב דאין הלכה כמשנה זו לענין גרים אלא דמתודין כמ"ש הר"ב לקמן מ"ד פ"א דבכורים כמ"ש הרמב"ם שמצי הגר לומר לאבותינו לתת לנו מפני שהארץ ניתנה לאברהם וכו' הלא תטיב לך לעיין במ"ש שם בס"ד. ואציגה פה לשון התוספת' פ"א דבכורים ר' יוסי אומר הי' ר' מאיר אומר כהנים מביאין ולא קורין מפני שלא נטלו חלק בארץ. ואני אומר כשם שנטלו לוים כך נטלו כהנים בין בדבר מרובה בין בדבר מועט ע"כ. והמרדכי בפרק מי שמתו סעיף ס"ב העתיק תוספתא זו בזה"ל ר' יוסי אומר הי' ר' מאיר אומר כהנים מביאין ולא קורין מפני שלא נטלו חלק בארץ. ואני אומר כשם שנטלו לוים כך נטלו כהנים בשדה מגרש ע"כ. [העתקתי כל שאר דברי המרדכי בזה בס"ד דבכורים ע"ש] מצינו למדין לפני חכמים דבלוים גם ר' מאיר ס"ל דקורין שיש להם שדה מגרש. רק באדמת כהנים לבדם פליגי דר"מ ס"ל דלא נטלו חלק בשדה מגרש ור' יוסי ס"ל דגם כהנים הי' להם חלק בשדה מגרש. ומעתה משנתינו דהכא דאמר ר' מאיר אף לא כהנים ולוים שלא נטלו חלק בארץ. קשה תינח כהנים אבל לוים אמאי כולל בהדייהו. הלא בתוספתא גבי בכורים הנ"ל מוכח דבלוים לא פליגי כלל. ומהכרח לומר דתרי תנאי אליבא דר' מאיר ובזה יהיה מדוקדק לישנא דתוספתא דתנא ר' יוסי אומר הי' ר' מאיר אומר וכו' ולא תנא אמר ר' יוסי הי' ר"מ וכו'. אלא לת"ק דר' יוסי והוא תנא דמשנתינו ס"ל דר"מ אומר כהנים ולוים לא נטלו חלק בארץ אכן ר' יוסי פליג אתנא דמשנתינו ואומר בשם ר' מאיר כהנים מביאין ולא קורין שלא נטלו חלק בארץ אבל בלויים מודה ר' מאיר:

משנה טו

הר"ב ד"ה **היה פטיש מכה בירושלים חרשי נחשת וברזל וכו'** ע"ש ככל הלשון הזה כתב הר"ב ג"כ בסוטה מ"י פ"ט. ורש"י כתב שם דף מ"ז בזה"ל עד ימיו הי' פטיש מכה בירושלים בבית הנפחים בחולו של מועד לעשות מלאכת דבר האבד שמותרת במועד ועמד הוא וגזר על הנפחים אפילו בדבר האבד מפני שקולן נשמע למרחוק ואין הכל יודעין שהוא לדבר האבד והכי אמרי' לה במ"ק ע"כ. וכן הר"ש במשנה זו כתב

הפי' כלשון רש"י בלתי גרעון והוספה. ודע במועד קטן י"א פיסקא הציר והצינור והקור והמנעול והמפתח שנשברו ותקנן במועד ורמינהו עד ימיו הי' פטיש מכה בירושלים עד ימיו אין מכאן ואילך לא [וז"ל רש"י עד ימיו של יוחנן כהן גדול הי' פטיש מכה בחולו של מועד והוא גזר עליו ובטלו אלמא אסור ומתני' קתני ומתקני' מנעול ומפתח] לא קשיא כאן בדנפחי כאן בדנגרי [מתני' דמתקנין אלו בחולו של מועד בדנגרי במנעול של עץ דלא הוי קלא רבה. בדנפחין דפטיש היינו קורנס אסור דהוי קלא רבה ואולודי קלא אסור. רש"י] מתקיף לה רב חסדא יאמרו קלא רבה אסור זוטרי שרי אלא אמר ר"ח לא קשיא הא במגלי וכו' רב פפא אמר כאן קודם גזירה כאן לאחר גזירה. רב אשי אמר הא ר' יהודה הא ר' יוסי [מתני' דשרי הכא כל הני בלא שינוי ר' יוסי היא. רש"י] העתקתי כל הסוגיא למען יהיה תלמוד ערוך לעיני הקורא כי הך חלוקא בין דנפחי ושל דנגרי נתבטל לגמרי מכח אתקפתא של רב חסדא וכל האמוראים בסוגיא מסכימים בשפה אחת דר' יוחנן כ"ג ביטל כל מלאכת פטיש בין דנפחי ובין דנגרי. ולכן נעלם ממני כוונת המפרשים ובפרט פי' הר"ב אשר על פי מנהגו זה דרכו הכרחי לפרש בכל מקום כמסקנת הש"ס. [עי' תי"ט' דפאה מ"ב ובשאר דוכתי טובא] ודע עוד דהרמב"ם פ"ח מהלכות י"ט דין ז' כתב הציר וכו' והמפתח שנשברו מתקנין במועד כדרכו בין בשל ברזל בין בשל עץ וכו' וכתב הרב המגיד משנה הציר וכו' ואוקימנא לה בגמרא כר' יוסי דאמר לא בעינן שינוי בדבר האבד וקי"ל כותי' וכ"כ הטוש"ע א"ח סי' תק"מ סעיף ד' ע"ש והיינו כתירוצו של רב אשי דהוא בתראה [ועמ"ש בהפלאה שבערכין ערך פטיש בס"ד] ובעבור זה אמרתי יפה כתב הרמב"ם בפירושו בזה"ל ועד ימיו הי' פטיש מכה בירושלים רוצה בזה כלומר בחולו של מועד והוא הסיר זה המעשה ומנע אותן שהי' מכה בפטיש שלא יעשו מלאכתן בחולו של מועד ע"כ. הרי שפי' פטיש בכל מיני מלאכה דפטיש סתמא קאמר וכפירוק' דרב אשי. אכן פירושם של שארי הגדולים שזכרתי לא יכולתי להלום אפילו בקושי: